

kussionen om øget privatisering. Eis peger på private sygehuse, som en mulighed, der kunne give de offentlige sygehuse konkurrence. Her kan man stille spørgsmålstegn ved, om private sygehuse i sig selv vil betyde øget effektivitet og særligt, om det vil betyde øget effektivitet på de offentlige sygehuse. Det vil afhænge af en række bibetingelser, for eksempel om og i givet fald hvordan de private og offentlige sygehuse skal sidestilles. Det ville ligeledes være af central betydning, om ændringer af de offentlige budgetsystemer kunne bidrage til at fremme effektiviteten af de offentlige institutioner. Her har eis en livslang erfaring, som han kunne - og meget gerne ved en anden lejlighed - øse af. I afsnittet om brugerbetaling nævner eis sygesikringen som et oplagt eksempel på øget brugerbetaling. "Er der overhovedet nogen rimelighed i, at sunde og erhvervsaktive mennesker, som bruger 3-5.000 kr. om året til køb af tobak, øl, vin og spiritus, skal have tilskud til småkøb af medicin?" Og er der rimelighed i, at folk, som årligt betaler 3-5.000 kr. til hårpleje, slanketure, cremer, pudder og alt det andet, de kan få hos Matas eller i supermarkedet, skal have tilskud, hver gang de besøger deres læge spørger der.

Uanset hvad man mener om det, så er det eis' ærinde at reducere de administrative omkostninger, der er forbundet med at indberette hver eneste medicinudlevering til sygesikringen som grundlag for beregningen af tilskuddet. Eis forslag til en forenkling af systemet er at indføre brugerbetaling. Men - kun op til et par tusind kroner om året, og tilskud til livsvigtig medicin skal fortsat gives. Spørgsmålet er, om eis' kriterier for medicin-tilskud ikke vil give anledning til en stribe tvivlsspørgsmål og dermed et behov for en velvoksen administration. Der er jo

også nogen, der skal holde øje med, om vi er under eller over brugerbetalingsgrænsen. Og så er vi jo ved at være lige vidt. I den forstand er eis' sygesikrings-eksempel en god illustration af, hvor vanskeligt det er at ændre den offentlige sektors indretning. Eis' store fortjeneste er, at hans bredt anlagte gennemgang af den danske velfærdsstat sætter fokus på en række af velfærdsstatens dilemmaer. Den kan næppe det hele på en gang: Forbedre miljøet, foretage social udjævning, bedre børnefamiliernes vilkår, sikre at folk har en tilskyndelse til selv at forbedre deres situation og så videre, når stort set alle har velerhvervede rettigheder, der ikke må berøres af ændringer i den offentlige sektors indretning. Eis holder fast i, hvad der oprindeligt var formålet med velfærdsstaten: En effektiv offentlig sektor, der var til for borgernes skyld og som fremmede ligheden i samfundet og betryggede tilværelsen for dem, der ikke kunne forsørge sig selv. Hverken mere eller mindre. På den måde leverer eis et befriende spark til både nutidens slappe borgerlighed, der har fingrene langt nede i velfærdsstatens kagekasse og den lige så slappe venstrefløj, der ikke lægger sig ud med mange ved at definere en "bred skulder", som en, der tjener mere end en gymnasielærer.

Thomas Pallesen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Lars Bille, *Partier i forandring. En analyse af danske partiorganisationers udvikling 1960-1995*, Odense: Odense Universitetsforlag, 1997, 386 s., kr. 298,00.

Lektor Lars Bille fra Institut for Statskundskab ved Københavns Universitet

kussionen om øget privatisering. Eis peger på private sygehuse, som en mulighed, der kunne give de offentlige sygehuse konkurrence. Her kan man stille spørgsmålstegn ved, om private sygehuse i sig selv vil betyde øget effektivitet og særligt, om det vil betyde øget effektivitet på de offentlige sygehuse. Det vil afhænge af en række bibetingelser, for eksempel om og i givet fald hvordan de private og offentlige sygehuse skal sidestilles. Det ville ligeledes være af central betydning, om ændringer af de offentlige budgetsystemer kunne bidrage til at fremme effektiviteten af de offentlige institutioner. Her har eis en livslang erfaring, som han kunne - og meget gerne ved en anden lejlighed - øse af. I afsnittet om brugerbetaling nævner eis sygesikringen som et oplagt eksempel på øget brugerbetaling. "Er der overhovedet nogen rimelighed i, at sunde og erhvervsaktive mennesker, som bruger 3-5.000 kr. om året til køb af tobak, øl, vin og spiritus, skal have tilskud til småkøb af medicin?" Og er der rimelighed i, at folk, som årligt betaler 3-5.000 kr. til hårpleje, slanketure, cremer, pudder og alt det andet, de kan få hos Matas eller i supermarkedet, skal have tilskud, hver gang de besøger deres læge spørger der.

Uanset hvad man mener om det, så er det eis' ærinde at reducere de administrative omkostninger, der er forbundet med at indberette hver eneste medicinudlevering til sygesikringen som grundlag for beregningen af tilskuddet. Eis forslag til en forenkling af systemet er at indføre brugerbetaling. Men - kun op til et par tusind kroner om året, og tilskud til livsvigtig medicin skal fortsat gives. Spørgsmålet er, om eis' kriterier for medicin-tilskud ikke vil give anledning til en stribe tvivlsspørgsmål og dermed et behov for en velvoksen administration. Der er jo

også nogen, der skal holde øje med, om vi er under eller over brugerbetalingsgrænsen. Og så er vi jo ved at være lige vidt. I den forstand er eis' sygesikrings-eksempel en god illustration af, hvor vanskeligt det er at ændre den offentlige sektors indretning. Eis' store fortjeneste er, at hans bredt anlagte gennemgang af den danske velfærdsstat sætter fokus på en række af velfærdsstatens dilemmaer. Den kan næppe det hele på en gang: Forbedre miljøet, foretage social udjævning, bedre børnefamiliernes vilkår, sikre at folk har en tilskyndelse til selv at forbedre deres situation og så videre, når stort set alle har velerhvervede rettigheder, der ikke må berøres af ændringer i den offentlige sektors indretning. Eis holder fast i, hvad der oprindeligt var formålet med velfærdsstaten: En effektiv offentlig sektor, der var til for borgernes skyld og som fremmede ligheden i samfundet og betryggede tilværelsen for dem, der ikke kunne forsørge sig selv. Hverken mere eller mindre. På den måde leverer eis et befriende spark til både nutidens slappe borgerlighed, der har fingrene langt nede i velfærdsstatens kagekasse og den lige så slappe venstrefløj, der ikke lægger sig ud med mange ved at definere en "bred skulder", som en, der tjener mere end en gymnasielærer.

Thomas Pallesen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Lars Bille, *Partier i forandring. En analyse af danske partiorganisationers udvikling 1960-1995*, Odense: Odense Universitetsforlag, 1997, 386 s., kr. 298,00.

Lektor Lars Bille fra Institut for Statskundskab ved Københavns Universitet

har i en årrække arbejdet vedholdende med analyser af danske partiers organisation og udvikling. En betydelig del af arbejdet er udført som led i internationale forskningsprojekter og publiceret som bidrag til flere bøger og i form af tidskriftartikler. Mange af Billes fagfæller har derfor kunnet følge lidt med i arbejdet, som det skred frem i årenes løb. Bille tog fat i et område, der alt for længe har været forskningsmæssigt underbelyst i Danmark. Han måtte derfor selv foretage eller foranstalte indsamlinger af store datamængder. Derigennem har Billes indsats også fået stor værdi for andre forskere i både Danmark og udlandet.

Heldigvis har Bille nu fundet, at det indsamlede materiale også burde udnyttes i en større publikation på dansk, så en bredere kreds af interesserede (der dog bør kunne engelsk af hensyn til de mange citater) kunne få glæde af det. Den foreliggende bog er støttet af Statens Humanistiske Forskningsråd som led i forskningsinitiativet "Dansk Politik under Forandring 1945-85".

Bogen består af ti kapitler, en litteraturfortegnelse samt en sektion (pp. 249-386) med bilagstabeller vedrørende valg og regering, partimedlemskab, partiansatte, partistruktur, partiernes økonomi og partiledere. Bilagsdelen er i sig selv en guldgrube af råstof, der kan benyttes af alle og enhver. Det kan vel ikke udelukkes, at en og anden tabel rummer en enkelt fejl (VKR-regeringen 1968-71 var i hvert fald ikke en mindretalsregering), men forfatteren er almindeligvis yderst omhyggelig og pålidelig. Bedre dokumentation findes ikke i Danmark, men forfatteren understreger selv, at det ofte er svært at fremskaffe sikre data om visse aspekter af partiernes organisation og økonomi.

Indledningskapitlet rummer en udmærket drøftelse af forholdet mellem partier

og demokrati. Det udmunder i en præsentation af to for bogen gennemgående temaer: "Hovedtemaet" er at følge udviklingen i de politiske partiers organisation med henblik på at identificere mulige forandringer i perioden 1960-1995. "Side-temaet" er at vurdere sådanne mulige forandrings betydning for partiernes placering i dansk folkestyre. I kapitel 2 præsenteres især de fire i den internationale litteratur behandlede parti-idealtyper (elite-, masse-, catch-all- og kartelpartiet), der forventes at være nyttige pejlemærker for bestemmelsen af konkrete partiers position i det store parti-typologiske rum.

Herefter formuleres i kapitel 3, der i øvrigt redegør for det anvendte datamateriale, bogens overordnede spørgsmål: "Hvilken af disse typer tilhørte de enkelte danske partiorganisationer omkring 1960, og er der sket forandringer heri i de efterfølgende 35 år? I givet fald hvilke?" (p. 42). Dette spørgsmål gøres straks mere håndterligt ved en sondring mellem parlamentsparti, medlemsparti og partibureaukrati, på grundlag af hvilken der fremsættes følgende overordnede hypotese: "Balancen mellem partiorganisationernes tre subsystemer er skiftet, således at medlemspartiet er blevet mindre betydningsfuldt, medens parlamentspartiet og partibureaukratiet er blevet mere betydningsfuldt samtidig med, at partibureaukratiet er blevet mere professionaliseret, specialiseret, centraliseret og integreret i parlamentspartiet" (p. 43).

Strategien er nu den, at den overordnede hypotese anses for bekræftet i det omfang, otte mere specifikke delhypoteser kan bekræftes:

1. Partiernes antal af individuelle medlemmer såvel som partimedlemmers andel af det samlede vælgerkorps vil være faldet.

2. De individuelle medlemmers repræsentation i og formelle indflydelse på valg af partiets styrende organer vil være mindsket.
3. De individuelle medlemmers formelle indflydelse på valg af partilederen vil være mindsket.
4. De individuelle medlemmers formelle indflydelse på opstilling af kandidater til Folketinget vil være mindsket.
5. De individuelle medlemmers betydning for partiets finansielle situation vil være mindsket, medens partiets afhængighed af økonomisk støtte fra sideorganisationer, interesseorganisationer, erhvervsorganisationer, -virksomheder mv. samt især fra det offentlige vil være steget.
6. Andelen af partiets udgifter til udadvendte - vælgerorienterede - aktiviteter vil være steget, medens udgifterne til indadvendte - medlemsorienterede - aktiviteter vil være faldet.
7. Antallet af professionelt og specialiseret personale i partiet vil være steget, og stigningen vil fortrinsvis være sket i parlamentspartiet fremfor i medlemspartiet.
8. Partiets afhængighed af medlemmernes frivillige arbejdskraft vil være faldet, medens brugen af ekstern ekspertise vil være steget.

Efter et kort historisk rids af de otte analyserede partiers tilblivelse (de fire "gamle" partier samt fire "nye" partier: SF, KRF, FP, CD) i kapitel 4, afprøves de nævnte delhypoteser successivt i kapitlerne 5-8, der må betegnes som bogens empiriske kerne og originale bidrag til dansk partiforskning. For i kortfattet form at opgøre resultatet, kan man med forfatterens eget ord sige, at det blev "uafgjort" (p. 223), tydeligvis til hans egen (delvise) overraskelse. Der findes empirisk belæg

for fire af de opstillede delhypoteser, men ikke for de øvrige fire hypoteser.

Delhypotese 1 bekræftes naturligvis (det var afgjort på forhånd af adskillige andre studier, hvortil der ikke rigtig henvises), medens delhypoteserne 2-4 må afvises (hvilket der også var indicier på i publicerede undersøgelsesresultater, som forfatteren heller ikke omtaler). Derimod findes belæg for (delhypotese 5), at betydningen af individuelle partimedlemmers bidrag til partifinancieringen er reduceret. Det er væsentligt, at forfatteren her kan bidrage med relativt sikre talstørrelser. Ikke mindre interessant er det, at han kan afvise (delhypotese 6) en påstand om, at partierne i stigende grad benytter pengene til udadvendte vælgeraktiviteter på bekostning af interne medlemsaktiviteter. De formentlig mest interessante resultater er nok bekræftelsen af delhypoteserne 7 og 8 om den øgede professionalisering i det danske partipolitiske liv. Det har vi hidtil manglet konkrete data for, selv om vi vidste at tendensen forekom, akkurat som i mange andre vest-europæiske lande.

Disse resultater er sammenfattet i bogens kapitel 9, der også konkluderer (p. 225), at "hovedtrenden" er en stadig bevægelse væk fra det klassiske masseparti, over catch-all partiet til det såkaldte kartelparti. Derimod kan forfatteren ikke rigtig finde sine ben i spørgsmålet om den overordnede hypoteses bærekraft. Han slutter dog med en påstand om, at den i det væsentlige er bekræftet, hvilket virker ret fornuftigt på baggrund af de frembragte resultater.

I kapitel 10 vendes tilbage til indledningskapitlets tema, hvilket er ganske velgørende. Bille konkluderer med megen ret, at de danske partier som sådanne absolut ikke er i krise (krisebegrebet er i sig selv yderst problematisk), men det

klassiske masseparti (i Danmark formentlig bedst repræsenteret af Socialdemokratiet og Venstre) er tydeligvis under forandring. Hans gode og glade afslutningskommentar er, at denne tendens ikke nødvendigvis er til skade for dansk folkestyre, idet demokratiske systemer må kunne tilpasse sig for at kunne overleve.

En anmelder kan kun give ham ret.

Erik Damgaard
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Jørgen Elklit og Roger Buch Jensen (red.), *Kommunalvalg*, Odense: Odense Universitetsforlag 1997, 384 s., kr. 250,00.

I dansk politologisk forskning kan man ikke sige, at det ligefrem har vrimlet med analyser af hverken den kommunale politik, det kommunale politiske system, det kommunale partisystem eller kommunalvalg. Den lokale politiske proces har været trængt noget i baggrunden af de forvaltningsorienterede studier. Et par enkelte værker er det blevet til. Karl-Henrik Bentzon gennemførte sidste i 1970'erne en række grundige analyser, som han publicerede i 1981 i *Kommunalpolitikkerne* og Poul Erik Mouritzen forsvarede i 1991 sin disputats om *Den politiske cyklus. En undersøgelse af vælgere, politikere og bureaukrater i kommunalpolitik under stigende ressourceknaphed*. Siden er der mig bekendt ikke publiceret substantielle værker om den politiske proces på det kommunale plan.

Det var derfor rigtigt set af politologerne ved Odense Universitet at koncentrere deres forskningsindsat om det lokale og regionale gennem forskningsprojektet

„Det kommunale Lederskab“. Denne forskergruppe - suppleret med et par kolleger fra Institut for Statskundskab ved Aarhus Universitet udgav i 1995 *Kampen om kommunen*. Den indeholdt en række detaljerede analyser i casestudiets form af forløbet af den kommunale valgproces i 1993 i ni kommuner. Hovedvægten var med andre ord lagt på en analyse af det specifikke og specielle.

I nærværende bog har gruppen så valgt at sætte focus på en analyse af det generelle og typiske ved valgkampen i 1993. Det gøres på baggrund af data fra en række spørgeskemaundersøgelser omfattende 72 kommuner samt nogle mere intensive studier i to mindre underudvalg af de 72 kommuner, ét på ni og ét på fem kommuner, som er udvalgt således, at de fem kommuner samtidig indgår i de ni. De undersøgte populationer er vælgerne, de kommunalbestyrelsesmedlemmer der ikke genopstillede, de opstillede kandidater, de lokale partiorganisationer som er spurgt om dels deres forberedelse til og afvikling af valgkampen, dels deres arbejde mellem valgene samt endelig indsamling af konstitueringsdata. Dette sidste datasæt er dog endnu ikke er færdigdokumenteret. Alt i alt et materialegrundlag som giver mulighed for at dække både bredde og dybde vedrørende centrale processer i den kommunale valgkamp.

Materialegrundlaget betyder, at de enkelte kapitler i såvel metodisk udgangspunkt som empirisk grundlag kan variere fra det impressionistiske, fortolkende og medlevende fortællende (for eksempel Mogens N. Pedersen om vælgermøderne og konstitueringerne) til stringente referater af hardcore statistiske beregninger (for eksempel Annie Gaardsted Frandsen om „Den førte politik og valgresultatet“ og „Valgene lokalt: Landspoliti eller lokalpolitik“).